ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GERARD HOGAN
της 19ης Σεπτεμβρίου 2019[1]

Υπόθεση C-523/18

Engie Cartagena SL
κατά
Ministerio para la Transición Ecológica,
παρισταμένων των:
Endesa Generación SA,
EDP España SAU,
Bizkaia Energía SL,
Iberdrola Generación SAU,
Tarragona Power SL,
Bahía de Bizkaia Electricidad SL,
Viesgo Generación SL

[αίτηση του Audiencia Nacional (κεντρικού δικαστηρίου, Ισπανία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινοί κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – Οδηγία 2003/54 – Άρθρο 3, παράγραφος 2 – Οδηγία 2009/72 – Άρθρο 3, παράγραφος 2 – Δυνατότητα εφαρμογής – Έννοια της "υποχρεώσεως παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας"»

1. Η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ (ΕΕ 2003, L 176, σ. 37), και του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενεργείας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ (ΕΕ 2009, L 211, σ. 55).

2. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Engie Cartagena SL και του Ministerio para la Transición Ecológica (Υπουργείου Οικολογικής Μεταβάσεως, Ισπανία) σχετικά με τη νομιμότητα της εισφοράς που επιβλήθηκε στις εταιρίες ηλεκτρικής ενέργειας για τη χρηματοδότηση εθνικού προγράμματος δράσεως για την ενεργειακή εξοικονόμηση και αποδοτικότητα.

3. Με την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως παρέχεται στο Δικαστήριο η ευκαιρία να διευκρινίσει τον ορισμό της έννοιας της «υποχρεώσεως παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας» (στο εξής: υποχρέωση παροχής ΥΚΩ) που περιέχεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, τόσο της οδηγίας 2003/54 όσο και της οδηγίας 2009/72. Πάντως, μπορεί να είναι χρήσιμο να παρατεθεί η σχετική νομοθεσία της Ένωσης.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

I. Νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Η οδηγία 2003/54

4. Το άρθρο 3 της οδηγίας 2003/54, το οποίο επιγράφεται «Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία των πελατών», όριζε, στην παράγραφό του 2, τα εξής:

«Τηρώντας πλήρως τις οικείες διατάξεις της Συνθήκης, και ιδίως το άρθρο 86, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, χάριν του γενικού οικονομικού συμφέροντος, υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας οι οποίες μπορούν να αφορούν την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας του εφοδιασμού, την τακτική παροχή, την ποιότητα και τις τιμές παροχής, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του κλίματος και της ενεργειακής αποδοτικότητας. Οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, αμερόληπτες και επαληθεύσιμες και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας της ΕΕ στους εθνικούς καταναλωτές. Όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού, την ενεργειακή αποδοτικότητα/διαχείριση της ζήτησης και για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων, σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν μακροπρόθεσμο προγραμματισμό, λαμβάνοντας υπόψη το ενδεχόμενο τρίτα μέρη να ζητήσουν πρόσβαση στο δίκτυο.»

2. Η οδηγία 2009/72

5. Η οδηγία 2003/54 καταργήθηκε από την οδηγία 2009/72. Κατά το άρθρο 48 της οδηγίας 2009/72, η εν λόγω κατάργηση ισχύει από τις 3 Μαρτίου 2011 και έκτοτε οι παραπομπές στην καταργηθείσα οδηγία νοούνται ως παραπομπές στην οδηγία 2009/72.

6. Το άρθρο 3 της οδηγίας 2009/72 ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, βάσει της θεσμικής τους οργάνωσης και τηρώντας δεόντως την αρχή της επικουρικότητας, ότι, με την επιφύλαξη της παραγράφου 2, οι επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενεργείας λειτουργούν σύμφωνα με τις αρχές της παρούσας οδηγίας, με σκοπό την επίτευξη ανταγωνιστικής, ασφαλούς και περιβαλλοντικώς βιώσιμης αγοράς ηλεκτρικής ενεργείας, και δεν κάνουν διακρίσεις μεταξύ των εν λόγω επιχειρήσεων όσον αφορά τα δικαιώματα ή τις υποχρεώσεις τους.

2. Τηρώντας πλήρως τις οικείες διατάξεις της Συνθήκης, και ιδίως το άρθρο 86, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ηλεκτρικής ενεργείας, χάριν του γενικού οικονομικού συμφέροντος, υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας οι οποίες μπορούν να αφορούν την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας του εφοδιασμού, την τακτική παροχή, την ποιότητα και τις τιμές παροχής, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της ενεργειακής αποδοτικότητας, της ενεργείας από ανανεώσιμες πηγές και της προστασίας του κλίματος. Οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, αμερόληπτες και επαληθεύσιμες και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενεργείας της [Ένωσης] στους εθνικούς καταναλωτές. Όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού, την ενεργειακή αποδοτικότητα/διαχείριση της ζήτησης και την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων και των στόχων που αφορούν την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο, τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόσουν μακροπρόθεσμο προγραμματισμό, λαμβάνοντας υπόψη το ενδεχόμενο τρίτα μέρη να ζητήσουν πρόσβαση στο δίκτυο.

[…]

6. Όταν παρέχεται οικονομική αντιστάθμιση, άλλες μορφές αντιστάθμισης και αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία παραχωρεί ένα κράτος μέλος για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των παραγράφων 2 και 3, τούτο γίνεται χωρίς διακρίσεις και με διαφάνεια.

[…]

14. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν να μην εφαρμόσουν τα άρθρα 7, 8, 32 ή/και 34 αν η εφαρμογή τους θα παρεμπόδιζε, από νομική ή πραγματική άποψη, την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενεργείας προς το κοινό οικονομικό συμφέρον, και αν η ανάπτυξη των συναλλαγών δεν επηρεάζεται σε βαθμό που να αντιβαίνει προς τα συμφέροντα της [Ένωσης]. Τα συμφέροντα της [Ένωσης] περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τον ανταγωνισμό όσον αφορά τους επιλέξιμους πελάτες σύμφωνα με την παρούσα οδηγία και το άρθρο 86 της Συνθήκης.

[…]»

Β. Η εθνική νομοθεσία

7. Το Real Decreto-ley 14/2010, de 23 de diciembre, por el que se establecen medidas urgentes para la corrección del déficit tarifario del sector eléctrico (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 14/2010 της 23ης Δεκεμβρίου περί θεσπίσεως επειγόντων μέτρων για την αντιμετώπιση του τιμολογιακού ελλείμματος στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας) (BOE αριθ. 312 της 24ης Δεκεμβρίου 2010, σ. 106386) αποτελεί μέρος δέσμης μέτρων που θεσπίστηκαν για την καταπολέμηση του «τιμολογιακού ελλείμματος», όρος με τον οποίο νοείται γενικώς η ανισορροπία μεταξύ του κόστους του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας και των εσόδων από τις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας (υπό τις διάφορες νομικές τους ονομασίες) που ρυθμίζονται από το Βασίλειο της Ισπανίας[2]. Προκειμένου να μειωθεί το ανωτέρω έλλειμμα, το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 14/2010 επιβαρύνει προσωρινά, για τα έτη 2011, 2012 και 2013, με τη χρηματοδότηση των σχεδίων ενεργειακής εξοικονομήσεως και αποδοτικότητας ορισμένες εταιρίες οι οποίες κατονομάζονται στην τρίτη συμπληρωματική του διάταξη.

8. Στις αιτιολογικές σκέψεις του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010, διαλαμβάνονται τα εξής:

«Δεύτερον, προκειμένου να μειωθεί το κόστος με το οποίο επιβαρύνονται τα τιμολόγια, προβλέπεται ότι οι παραγωγοί επιχειρήσεις του κοινού καθεστώτος θα χρηματοδοτήσουν το σχέδιο δράσης 2008-2012, που εγκρίθηκε με την από 8 Ιουλίου 2005 απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία θέτει σε εφαρμογή τα μέτρα που προβλέπονται στο έγγραφο “Στρατηγική εξοικονόμησης ενέργειας και ενεργειακής αποδοτικότητας στην Ισπανία 2004-2012”. Επιπλέον, καθορίζονται τα ποσοστά συμμετοχής κάθε επιχείρησης στη χρηματοδότηση του εν λόγω σχεδίου, με αντίστοιχη τροποποίηση των διατάξεων του Ley de Presupuestos Generales del Estado de 2011 [νόμου περί του γενικού κρατικού προϋπολογισμού του 2011].»

2 Τα πιο σημαντικά από τα μέτρα που ο νομοθέτης θέσπισε για τη μείωση του ελλείμματος είναι τα ακόλουθα: i) η ρύθμιση του κόστους που αντιστοιχεί στο σύστημα και των ποσών που καταβάλλονται από όσους μετέχουν σε αυτό· ii) η έγκριση των επιβαρύνσεων και τα ρυθμιζόμενα τιμολόγια· iii) η επιβολή χρηματικών εισφορών, φορολογικής και μη φορολογικής φύσεως· και iv) η κάλυψη ορισμένων δαπανών από τον γενικό προϋπολογισμό του κράτους.

9. Κατά την τρίτη συμπληρωματική διάταξη του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010 η οποία επιγράφεται «Χρηματοδότηση των σχεδίων εξοικονόμησης ενέργειας και ενεργειακής αποδοτικότητας για τα έτη 2011, 2012 και 2013»:

«1. Τα ποσά που βαρύνουν το σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας και προορίζονται για τη χρηματοδότηση του σχεδίου δράσης 2008-2012, που εγκρίθηκε με την από 8 Ιουλίου 2005 απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου η οποία θέτει σε εφαρμογή τα μέτρα που προβλέπονται στο έγγραφο "Στρατηγική εξοικονόμησης ενέργειας και ενεργειακής αποδοτικότητας στην Ισπανία 2004-2012", που εγκρίθηκε με την από 28 Νοεμβρίου 2003 απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, τα οποία έχουν καθοριστεί για τα έτη 2011 και 2012 σε 270 εκατομμύρια ευρώ και 250 εκατομμύρια ευρώ αντιστοίχως, καλύπτονται με εισφορά την οποία καταβάλλει η κάθε παραγωγός επιχείρηση βάσει των ποσοστών του ακόλουθου πίνακα:

Επιχείρηση	Ποσοστό
Endesa Generación, SA	34,66
Iberdrola Generación, SA	32,71
GAS Natural SDG, SA	16,37
Hidroeléctrica del Cantábrico, SA	4,38
E.ON Generación, SL	2,96
AES Cartagena, SRL	2,07
Bizkaia Energía, SL	1,42
Castelnou Energía, SL	1,58
Nueva Generadora del Sur, SA	1,62
Bahía de Bizkaia Electricidad, SL	1,42
Tarragona Power, SL	0,81
Σύνολο	100,00

2. Τα ποσά που βαρύνουν το σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας και προορίζονται για το σχέδιο το οποίο εγκρίθηκε με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως ορίζεται στην παράγραφο 1, καλύπτονται το 2013 με εισφορές που καταβάλλονται από τις παραγωγούς επιχειρήσεις, κατά τα ποσοστά που προβλέπονται στην παράγραφο 1, έως το ποσό των 150 εκατομμυρίων ευρώ κατ' ανώτατο όριο.»

II. Τα πραγματικά περιστατικά

10. Το σχέδιο δράσεως 2008-2012, το οποίο εγκρίθηκε με την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου της 8ης Ιουλίου 2005 για την εξειδίκευση των μέτρων που προβλέπονται στο έγγραφο που επιγράφεται «Στρατηγική για την ενεργειακή εξοικονόμηση και αποδοτικότητα στην Ισπανία 2004-2012» (στο εξής: σχέδιο δράσεως), βασίστηκε στην προώθηση της ενεργειακής εξοικονομήσεως και αποδοτικότητας ως ερείσματος για την κοινωνική ευημερία, την αειφόρο ανάπτυξη και τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα. Στρατηγικοί του στόχοι ήταν, μεταξύ άλλων, να αποτελέσουν η ενεργειακή εξοικονόμηση και αποδοτικότητα μέρος όλων των εθνικών στρατηγικών, ιδίως της ισπανικής στρατηγικής για την κλιματική αλλαγή· η προώθηση του ανταγωνισμού στην αγορά υπό την κατευθυντήρια αρχή της ενεργειακής εξοικονομήσεως και αποδοτικότητας· και η εδραίωση της θέσεως του Βασιλείου της Ισπανίας στην πρωτοπορία της ενεργειακής εξοικονομήσεως και αποδοτικότητας.

11. Αρχικώς, οι δαπάνες που προέκυπταν από το σχέδιο δράσεως καλύπτονταν από τις χρεώσεις προσβάσεως στα δίκτυα φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας. Ωστόσο, το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 14/2010 τροποποίησε την κατάσταση αυτή προβλέποντας ότι η χρηματοδότηση του σχεδίου δράσεως θα βάρυνε αποκλειστικώς τις επιχειρήσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Η τρίτη συμπληρωματική διάταξη του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010 περιέχει κατάλογο των 11 επιχειρήσεων που υπέχουν υποχρέωση συνεισφοράς καθώς και τα ποσοστά στα οποία ορίζονται οι συνεισφορές τους.

12. Βάσει της τρίτης συμπληρωματικής διατάξεως του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010 εκδόθηκε η Orden IET/75/2014, de 27 de enero, por la que se regulan las transferencias de fondos, con cargo a las empresas productoras de energía eléctrica, de la cuenta específica de la Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia al Instituto para la Diversificación y Ahorro de la Energía, en el año 2013, para la ejecución de las medidas del Plan de Acción de Ahorro y Eficiencia Energética 2011-2020, y los criterios para la ejecución de las medidas contempladas en dicho plan [απόφαση IET/75/2014 (του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τουρισμού) της 27ης Ιανουαρίου, για τη ρύθμιση της μεταφοράς χρηματικών ποσών, με τα οποία βαρύνονται οι επιχειρήσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, από τον ειδικό λογαριασμό της Εθνικής Επιτροπής Αγορών και Ανταγωνισμού προς το Ινστιτούτο για τη διαφοροποίηση και εξοικονόμηση ενέργειας, κατά το έτος 2013, για την υλοποίηση των μέτρων του σχεδίου δράσεως για την ενεργειακή εξοικονόμηση και αποδοτικότητα 2011-2020, καθώς και των κριτηρίων για την υλοποίηση των μέτρων που προβλέπονται στο εν λόγω σχέδιο] (BOE αριθ. 25 της 29ης Ιανουαρίου 2014, σ. 5875· στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).

13. Το άρθρο 2 της προσβαλλόμενης αποφάσεως ορίζει ότι το ποσό που αντιστοιχεί στο σχέδιο δράσεως για το έτος 2013 ανέρχεται σε 150 000 000 ευρώ. Η Engie Cartagena SL, την οποία η απόφαση εκείνη ανέφερε με την προηγούμενη επωνυμία της ως AES Cartagena, SRL, υποχρεώθηκε να καταβάλει 3 105 000 ευρώ, δεδομένου ότι, βάσει της τρίτης συμπληρωματικής διατάξεως του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010, της αναλογούσε ποσοστό 2,07 % επί του συνολικού κόστους.

14. Στις 31 Ιανουαρίου 2014 η προσφεύγουσα (που τότε είχε την επωνυμία GDF Suez Cartagena Energía SL) άσκησε κατά της προσβαλλόμενης αποφάσεως προσφυγή ενώπιον του Audiencia Nacional (κεντρικού δικαστηρίου, Ισπανία). Με την προσφυγή της, η προσφεύγουσα ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως αυτής και την αναγνώριση του δικαιώματος να της επιστραφούν, ως αποζημίωση, τα ποσά που είχε καταβάλει δυνάμει της εν λόγω αποφάσεως. Ειδικότερα, η Engie Cartagena αμφισβήτησε το ποσοστό (2,07 %) που είχε υποχρεωθεί να καταβάλει για τη χρηματοδότηση του σχεδίου δράσεως που υλοποιήθηκε με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 14/2010.

III. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

15. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ειδικότερα ότι η εθνική νομοθεσία δεν στοιχεί με τα κριτήρια και τις αρχές που καθιερώθηκαν με τις αποφάσεις της 20ής Απριλίου 2010, Federutility κ.λπ. (C-265/08, EU:C:2010:205), και της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637), οι οποίες διέπουν την επιβολή υποχρεώσεων παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.

16. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το κύρος της προσβαλλόμενης αποφάσεως, το οποίο αποτελεί το κρίσιμο ζήτημα στην κύρια δίκη, εξαρτάται από το αν το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 14/2010 συνάδει ή όχι με το δίκαιο της Ένωσης και, στην πράξη, από το αν το εν λόγω βασιλικό νομοθετικό διάταγμα στοιχεί με τις αρχές που προβλέπονται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 και στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72.

17. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, δεδομένου ότι η υποχρεωτική εισφορά που προβλέπεται στο βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 14/2010 αποσκοπεί στη χρηματοδότηση ενός σχεδίου αποδοτικότητας το οποίο έχει ως αντικείμενο και ως άμεσο σκοπό τη λήψη μέτρων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της ενεργειακής αποδοτικότητας και της προστασίας του κλίματος, η υποχρεωτική αυτή εισφορά πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά υποχρέωση παροχής ΥΚΩ.

18. Εντούτοις, το εν λόγω δικαστήριο έχει αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα της τρίτης συμπληρωματικής διατάξεως του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010 με το δίκαιο της Ένωσης, δεδομένου ότι η υποχρεωτική εισφορά που προβλέπεται στην εν λόγω διάταξη δεν ορίζεται κατά τρόπο διαφανή, αμερόληπτο και εξακριβώσιμο, και ότι, ως εκ τούτου, δεν διασφαλίζει την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων στους καταναλωτές, όπως απαιτείται από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 και από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72. Ειδικότερα, η εθνική νομοθεσία δεν περιέχει κανένα στοιχείο ως προς το γιατί μόνον ορισμένες επιχειρήσεις πρέπει να συνεισφέρουν στη χρηματοδότηση του σχεδίου δράσεως, ή κάποια πληροφορία σχετικά με το κριτήριο που εφαρμόστηκε για τον καθορισμό των ποσοστών συνεισφοράς των εισφερουσών επιχειρήσεων [3].

19. Στο πλαίσιο αυτό, το Audiencia Nacional (κεντρικό δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα δύο προδικαστικά ερωτήματα:

«1. Συνιστά υποχρέωση παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 και στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72 η νομοθετική πρόβλεψη που περιέχεται στην τρίτη συμπληρωματική διάταξη της πράξεως νομοθετικού περιεχομένου 14/2010, που φέρει τον τίτλο "Χρηματοδότηση των σχεδίων εξοικονόμησης ενέργειας και ενεργειακής αποδοτικότητας για τα έτη 2011, 2012 και 2013";

2. Αν η πρόβλεψη αυτή συνιστά όντως υποχρέωση παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, έχει οριστεί η υποχρέωση αυτή σαφώς, είναι δε διαφανής, αμερόληπτη και επαληθεύσιμη;»

IV. Ανάλυση

20. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 και του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72.

21. Επισημαίνεται εξαρχής ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72 αναπαράγει με παρόμοια φρασεολογία τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 [4]. Επομένως, χάριν ευκολίας, θα περιορίσω την ανάλυσή μου στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72. Η παρούσα ανάλυση, ωστόσο, ισχύει ως προς αμφότερες τις διατάξεις.

22. Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι υποχρέωση χρηματοδοτήσεως των διαφόρων μέτρων που προβλέπονται σε σχέδιο δράσεως, όπως εκείνη που διαλαμβάνεται στην τρίτη συμπληρωματική διάταξη του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010, μπορεί να συνιστά υποχρέωση παροχής ΥΚΩ υπό την έννοια αυτού του άρθρου 3, παράγραφος 2.

3 Στην απόφασή του της 15ης Νοεμβρίου 2016 (167/2016), το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο, Ισπανία) έκρινε ότι η τρίτη συμπληρωματική διάταξη του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010 δεν παραβιάζει την αρχή της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων.

4 Οι κύριες διαφορές μεταξύ των δύο διατάξεων είναι ότι, πρώτον, η οδηγία 2009/72, σε αντίθεση με την οδηγία 2003/54, ρητώς ορίζει ότι ο σκοπός προστασίας του περιβάλλοντος, τον οποίο μπορεί να επιδιώκει η υποχρέωση παροχής ΥΚΩ, περιλαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές και την προστασία του κλίματος, και, δεύτερον, ότι ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός τον οποίο μπορούν να προβλέπουν τα κράτη δύναται να έχει ως σκοπό την επίτευξη στόχων για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Οι διαφορές αυτές δεν ασκούν επιρροή για την απάντηση στα ερωτήματα που τέθηκαν στο Δικαστήριο.

23. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72 ορίζει ότι, «[τ]ηρώντας πλήρως τις οικείες διατάξεις της Συνθήκης, και ιδίως το άρθρο 86 [νυν άρθρο 106 ΣΛΕΕ], τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ηλεκτρικής ενεργείας, χάριν του γενικού οικονομικού συμφέροντος, υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας οι οποίες μπορούν να αφορούν την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης της ασφάλειας του εφοδιασμού, την τακτική παροχή, την ποιότητα και τις τιμές παροχής, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος» [5].

24. Μολονότι ούτε η οδηγία 2003/54 ούτε η οδηγία 2009/72 ορίζουν την έννοια της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ, είναι σαφέστατο ότι ο ορισμός της εν λόγω έννοιας δεν εναπόκειται στην εθνική νομοθεσία.

25. Ασφαλώς, στην αιτιολογική σκέψη 50 της οδηγίας 2009/72 εκτίθεται ότι «[ο]ι απαιτήσεις δημόσιας υπηρεσίας ορίζονται σε εθνικό επίπεδο, με συνεκτίμηση των εθνικών συνθηκών και με παράλληλο σεβασμό του [ενωσιακού] δικαίου εκ μέρους των κρατών μελών». Ωστόσο, η αναφορά αυτή έχει απλώς την έννοια ότι στα κράτη μέλη εναπόκειται να αποφασίσουν αν θα επιβάλουν ή όχι υποχρέωση παροχής ΥΚΩ σε ορισμένες επιχειρήσεις, υπό την προϋπόθεση ότι οι εν λόγω υποχρεώσεις είναι συμβατές με το δίκαιο της Ένωσης [6]. Ελλείψει ρητής αναφοράς στο δίκαιο των κρατών μελών για τον καθορισμό του περιεχομένου της εν λόγω έννοιας, αυτή πρέπει να ερμηνεύεται σε ολόκληρη την Ένωση κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο [7].

26. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 2, για να χαρακτηριστεί ένα μέτρο ως υποχρέωση παροχής ΥΚΩ, πρέπει να πληροί δύο προϋποθέσεις, ήτοι, πρώτον, να επιδιώκει σκοπό γενικού οικονομικού συμφέροντος [8] και, δεύτερον, να επιβάλλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να τηρήσουν συγκεκριμένη συμπεριφορά την οποία δεν θα τηρούσαν αν επρόκειτο για κατάσταση ελεύθερου ανταγωνισμού [9].

27. Στο πλαίσιο της κύριας δίκης, οι προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι άπαξ ένα μέτρο πληροί τις ανωτέρω δύο προϋποθέσεις που αφορούν τον σκοπό και το αποτέλεσμα του εν λόγω μέτρου, το μέτρο αυτό πρέπει να χαρακτηρίζεται ως υποχρέωση παροχής ΥΚΩ. Διατείνεται ότι, όταν υποχρέωση χρηματοδοτήσεως σχεδίου δράσεως έχει ως αποτέλεσμα να απαιτείται από τους φορείς, που αφορά η εν λόγω υποχρέωση, να τηρήσουν συγκεκριμένη συμπεριφορά, η υποχρέωση αυτή πρέπει να χαρακτηρίζεται ως υποχρέωση παροχής ΥΚΩ, δεδομένου ότι συντελεί στην παροχή μιας υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος.

5 Ο εν λόγω κατάλογος τρόπων δράσεως δεν είναι εξαντλητικός. Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637, σκέψη 50), καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση ANODE (C-121/15, EU:C:2016:248, σημείο 52).

6 Απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637, σκέψη 44).

7 Βλ., επί παραδείγματι, απόφαση της 6ης Μαρτίου 2008, Nordania Finans και BG Factoring (C-98/07, EU:C:2008:144, σκέψη 17). Στην υπό κρίση υπόθεση, η ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής επιτείνεται από το γεγονός ότι το άρθρο 3, παράγραφος 14, της οδηγίας 2009/72 (πρώην άρθρο 3, παράγραφος 8, της οδηγίας 2003/54) ορίζει ότι ο χαρακτηρισμός εθνικού μέτρου ως υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας επιτρέπει παρέκκλιση του εν λόγω μέτρου από ορισμένες διατάξεις της οδηγίας αυτής. Οι παρεκκλίσεις αφορούν τη διαδικασία χορηγήσεως αδειών για τη δημιουργία νέου δυναμικού (άρθρο 7), την υποβολή προσφορών για τη δημιουργία νέου δυναμικού (άρθρο 8), την πρόσβαση τρίτων στα συστήματα μεταφοράς και διανομής (άρθρο 32) και την προμήθεια των πελατών μέσω απευθείας γραμμής (άρθρο 34).

8 Βλ. απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637, σκέψη 36)· βλ., κατ' αναλογίαν, όσον αφορά την οδηγία 2003/55/ΕΚ, απόφαση της 20ής Απριλίου 2010, Federutility κ.λπ. (C-265/08, EU:C:2010:205, σκέψη 22), και, όσον αφορά την οδηγία 2003/54/ΕΚ, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, ENEL (C-242/10, EU:C:2011:861, σκέψη 42).

9 Πρβλ. απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637, σκέψη 30), και, κατ' αναλογίαν, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, ENEL (C-242/10, EU:C:2011:861, σκέψη 42). Το Δικαστήριο έχει κρίνει, όσον αφορά την οδηγία 2009/73 που αποτελεί την αντίστοιχη της οδηγίας 2009/72 στον τομέα του φυσικού αερίου, ότι, εφόσον τα κράτη μέλη υποχρεούνται με βάση το άρθρο 3, παράγραφος 9, της οδηγίας 2003/54 (όμοιο με το άρθρο 3, παράγραφος 15, της οδηγίας 2009/72) να ενημερώνουν την Επιτροπή για όλα τα μέτρα που θεσπίζουν για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, η παράλειψη κοινοποιήσεως δεν αρκεί αυτή καθ' εαυτή ως απόδειξη του ότι η επίμαχη ρύθμιση δεν συνιστά υποχρέωση παροχής ΥΚΩ. Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, ENEL (C-242/10, EU:C:2011:861, σκέψη 39).

28. Δεν συμμερίζομαι την άποψη αυτή. Πράγματι, φρονώ ότι, για να θεωρηθεί ότι ένα μέτρο συνιστά υποχρέωση παροχής ΥΚΩ κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, δεν αρκεί αυτό να πληροί τις δύο προαναφερθείσες προϋποθέσεις, αλλά πρέπει επίσης να υποχρεώνει τις επιχειρήσεις να παρέχουν συγκεκριμένες υπηρεσίες ή να παραδίδουν συγκεκριμένα αγαθά ως μέρος της υποχρεώσεως αυτής. Μια απλώς και μόνον υποχρέωση καταβολής χρημάτων στο κράτος ή σε κρατικό φορέα υπό μορφή φόρου, επιβαρύνσεως ή φόρου υπέρ τρίτου δεν δύναται, αυτή καθ' εαυτή, να θεωρηθεί υποχρέωση παροχής ΥΚΩ κατά την εν λόγω έννοια [10].

29. Κατά την άποψή μου, τούτο προκύπτει από το σύνηθες περιεχόμενο που δίνεται στην έννοια της παροχής υπηρεσιών ΥΚΩ από το δίκαιο της Ένωσης, καθώς και από το γράμμα, το περιεχόμενο και τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72.

30. Όσον αφορά το σύνηθες περιεχόμενο της έννοιας της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ βάσει του δικαίου της Ένωσης, ούτε η ΣΛΕΕ ούτε η ΣΕΕ αναφέρουν αυτό το περιεχόμενο. Οι Συνθήκες, ωστόσο, αναφέρονται σε «υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος», η επίτευξη του οποίου, όπως ήδη επισημάνθηκε, πρέπει να αποτελεί τον σκοπό κάθε υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ [11].

31. Ειδικότερα, το άρθρο 106 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 90 της Συνθήκης ΕΟΚ και εν συνεχεία άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ) ορίζει ότι οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση των εν λόγω υπηρεσιών υπόκεινται στους κανόνες των Συνθηκών μόνον κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί [12].

32. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, αφενός, η εν λόγω διάταξη αποσκοπεί στον συγκερασμό του συμφέροντος των κρατών μελών να χρησιμοποιούν ορισμένες επιχειρήσεις ως *όργανο οικονομικής ή κοινωνικής πολιτικής* με το συμφέρον της Ένωσης προς τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού και διατήρηση της ενότητας της ενιαίας αγοράς [13].

33. Αφετέρου, για να χωρήσει, βάσει του άρθρου 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, παρέκκλιση από την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης αυτής, πρέπει οι δημόσιες αρχές να έχουν αναθέσει στις σχετικές επιχειρήσεις τη *διαχείριση* υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος και επιπλέον πρέπει να αποδεικνύεται ότι η εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης εμποδίζει την *εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής* που έχει ανατεθεί στις εν λόγω επιχειρήσεις καθώς και ότι δεν πλήττεται το συμφέρον της Ένωσης [14].

34. Επομένως, τόσο ο σκοπός όσο και το περιεχόμενο του άρθρου 106 ΣΛΕΕ στηρίζουν τη αντίληψη ότι η παροχή μιας υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος μπορεί να απαιτεί την επιβολή ορισμένων υποχρεώσεων στις επιχειρήσεις προκειμένου να τις αναγκάσει να εκπληρώσουν μια αποστολή που υπηρετεί το γενικό οικονομικό συμφέρον.

10 Στο πλαίσιο αυτό, σε αντίθεση με το επιχείρημα της προσφεύγουσας, το γεγονός ότι η απόφαση ANODE δεν αναφέρει ρητώς την εν λόγω προϋπόθεση είναι άνευ σημασίας. Πράγματι, όταν το Δικαστήριο εκδίδει προδικαστική απόφαση, η απόφαση αυτή εκδίδεται για να απαντηθούν τα τεθέντα προδικαστικά ερωτήματα και όχι για να εκθέσει, με εξαντλητικό τρόπο, το νομικό καθεστώς των επίμαχων μέτρων. Εφόσον στην υπόθεση εκείνη το Δικαστήριο δεν ρωτήθηκε ρητώς σχετικά με τον ορισμό της έννοιας της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ, ούτε καν αν μέτρο, όπως το επίμαχο στην εν λόγω υπόθεση, συνιστούσε υποχρέωση παροχής ΥΚΩ, το Δικαστήριο δεν ήταν υποχρεωμένο να προσδιορίσει, με εξαντλητικό τρόπο, τις προϋποθέσεις χαρακτηρισμού ενός μέτρου ως υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ.

11 Βλ., επίσης, άρθρα 14 και 93 ΣΛΕΕ, άρθρο 36 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και Πρωτόκολλο αριθ. 26 σχετικά με τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος.

12 Κατ' ουσίαν, η εν λόγω διάταξη τονίζει την παραδοχή ότι «πολλές φορές οι αγορές δεν είναι σε θέση να επιτύχουν κοινωνικά επιθυμητούς στόχους και κατά συνέπεια η αγορά δεν ικανοποιεί απόλυτα την παροχή των υπηρεσιών αυτών [καθώς και ότι] […] [σ]τις περιπτώσεις αυτές η παρέμβαση του δημόσιου τομέα μπορεί να είναι αναγκαία». Έκθεση της Επιτροπής της 17ης Οκτωβρίου 2001 προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken για τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας [COM(2001) 598 τελικό, σημείο 3].

13 Βλ. αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, Albany (C-67/96, EU:C:1999:430, σκέψη 103)· της 20ής Απριλίου 2010, Federutility κ.λπ. (C-265/08, EU:C:2010:205, σκέψη 28)· καθώς και της 21ης Δεκεμβρίου 2011, ENEL (C-242/10, EU:C:2011:861, σκέψη 41).

14 Απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 1991, Merci convenzionali Porto di Genova (C-179/90, EU:C:1991:464, σκέψη 26).

35. Φαίνεται να υπάρχει ευρεία συναίνεση ως προς το ότι ο όρος «υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος» αναφέρεται σε υπηρεσίες οικονομικής φύσεως για τις οποίες τα κράτη μέλη ή η Ένωση έχουν επιβάλει συγκριμένες υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας βάσει ενός κριτηρίου περί γενικού συμφέροντος. Οι εν λόγω υπηρεσίες αποτελούν μέρος των «υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος», οι οποίες ενίοτε αναφέρονται ως «δημόσιες υπηρεσίες», μολονότι ο τελευταίος αυτός όρος μπορεί άλλοτε να αναφέρεται στο γεγονός ότι μια υπηρεσία προσφέρεται στο ευρύ κοινό, στο γεγονός ότι σε μια υπηρεσία ανατέθηκε συγκεκριμένος ρόλος χάριν του δημοσίου συμφέροντος ή στην κυριότητα ή στο καθεστώς του παρόχου της υπηρεσίας [15].

36. Η έκφραση «δημόσια υπηρεσία» χρησιμοποιείται στη ΣΛΕΕ, στο άρθρο της 93 (πρώην άρθρο 77 της Συνθήκης ΕΟΚ και εν συνεχεία άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ) το οποίο αφορά τις μεταφορές. Πράγματι, η εν λόγω διάταξη ορίζει ότι «[ο]ι ενισχύσεις που ανταποκρίνονται στις ανάγκες συντονισμού των μεταφορών ή που αντιστοιχούν στην αποκατάσταση *ορισμένων βαρών συνυφασμένων με την έννοια της δημοσίας υπηρεσίας*, είναι συμβιβάσιμες με τις Συνθήκες» [16].

37. Ακριβώς στο πλαίσιο της εφαρμογής της διατάξεως αυτής εμφανίστηκε η έννοια της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ [17].

38. Πρώτα, το Συμβούλιο, στην απόφασή του της 13ης Μαΐου 1965, αναφέρθηκε στην ύπαρξη «υποχρεώσε[ων] συμφυ[ών] με την έννοια δημοσίας υπηρεσίας που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις μεταφορών» [18]. Εν συνεχεία, στον κανονισμό (ΕΟΚ) 1191/69, το Συμβούλιο χρησιμοποίησε τη συντομότερη έκφραση «υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ» και έδωσε τον πρώτο ορισμό της εν λόγω έννοιας στο άρθρο 2, παράγραφος 1, ήτοι: «οι υποχρεώσεις, τις οποίες οι επιχειρήσεις […] αν ελάμβανον αποκλειστικά υπόψη τα δικά τους συμφέροντα δεν θα ανελάμβαναν ή δεν θα ανελάμβαναν στην ίδια έκταση ή με τους αυτούς όρους» [19].

39. Συναφώς, επισημαίνεται ότι τα παραδείγματα υποχρεώσεων παροχής ΥΚΩ που αναφέρει το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού –ήτοι η υποχρέωση λειτουργίας, η υποχρέωση μεταφοράς και η υποχρεωτική τιμολόγηση– αφορούν, στο σύνολό τους, την παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας.

40. Επιπλέον, το άρθρο 7 του κανονισμού 1191/69 ορίζει ότι η απόφαση διατηρήσεως μιας υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ δύναται να υπόκειται σε «όρους για τη *βελτίωση των επιχειρήσεων που επηρεάζονται από την εν λόγω υποχρέωση*» και ότι η απόφαση καταργήσεως μιας υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ «δύναται να προβλέπει την καθιέρωση *εναλλακτικής γραμμής*» [20].

15 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Λευκό βιβλίο σχετικά με τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, COM(2004) 374 τελικό της 12ης Μαΐου 2004, παράρτημα 1. Ο όρος «υπηρεσίες κοινής ωφέλειας» καλύπτει τόσο τις εμπορεύσιμες όσο και τις μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες που οι δημόσιες αρχές χαρακτηρίζουν ως υπηρεσίες γενικού συμφέροντος και υποβάλλουν σε συγκεκριμένες υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας.

16 Η υπογράμμιση δική μου.

17 Φαίνεται ότι η εννοιολογική μετάβαση από τον όρο «βάρη συνυφασμένα με την έννοια της δημοσίας υπηρεσίας» στον όρο υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ είναι το αποτέλεσμα της ειδικής γλώσσας που χρησιμοποιείται από ορισμένους ειδικούς στον συγκεκριμένο τομέα, οι οποίοι δεν ήταν νομικοί, αλλά μηχανικοί ή οικονομολόγοι. Βλ. Ziani, S., *Du service public à l'obligation de service public*, LGDJ, 2015, σ. 104.

18 Απόφαση 65/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί εναρμονίσεως ορισμένων διατάξεων που επηρεάζουν τον ανταγωνισμό στις σιδηροδρομικές, οδικές και εσωτερικές πλωτές μεταφορές (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 66).

19 Κανονισμός του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 1969, περί των ενεργειών των κρατών μελών που αφορούν τις υποχρεώσεις που είναι συνυφασμένες με την έννοια της δημοσίας υπηρεσίας στον τομέα των σιδηροδρομικών, οδικών και εσωτερικών πλωτών μεταφορών (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 100). Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, σκοπός του κανονισμού 1191/69 ήταν η θέσπιση ενός συστήματος το οποίο τα κράτη μέλη πρέπει να τηρούν όταν προτίθενται να επιβάλουν υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας στις επιχειρήσεις χερσαίων μεταφορών· βλ. απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415, σκέψη 53).

20 Η υπογράμμιση δική μου. Επιπλέον, δύναται να σημειωθεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού ορίζει ότι «[α]ποφάσεις περί διατηρήσεως ή καταργήσεως, εν όλω ή εν μέρει, μετά από ορισμένο χρόνο, υποχρεώσεως δημόσιας υπηρεσίας, πρέπει να προβλέπουν την αντιστάθμιση των οικονομικών βαρών που προκύπτουν από αυτές». Δεδομένου ότι θα ήταν παράλογο να απαιτηθεί να προβλέπουν τα κράτη μέλη αντιστάθμιση για τη λήξη μιας υποχρεώσεως χρηματοδοτήσεως, δύναται να συναχθεί ότι επίσης για τον λόγο αυτόν η έννοια της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ δεν καλύπτει τις υποχρεώσεις χρηματοδοτήσεως.

41. Κατόπιν των ανωτέρω διευκρινίσεων, είναι σαφές ότι, κατά την έννοια του κανονισμού 1191/69, η υποχρέωση παροχής ΥΚΩ αναφέρεται αποκλειστικά σε υποχρεώσεις παροχής συγκεκριμένης υπηρεσίας[21].

42. Δεδομένου ότι ο κανονισμός 1191/69 χρησίμευσε ως πρότυπο για όλες τις υπηρεσίες δικτύου και εν συνεχεία για όλες τις δημόσιες υπηρεσίες, το περιεχόμενο που δόθηκε στην έννοια της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ σύμφωνα με τον κανονισμό 1191/69 κατέστη κοινώς αποδεκτό βάσει του δικαίου της Ένωσης[22]. Όταν εκδόθηκε η οδηγία 2009/72, ο πλέον πρόσφατος ορισμός της κατά το δίκαιο της Ένωσης έννοιας των υποχρεώσεων παροχής ΥΚΩ ήταν αυτός που διαλαμβάνεται στον κανονισμό (ΕΚ) 1370/2007[23] ο οποίος ορισμός παραμένει σε μεγάλο βαθμό παρόμοιος με εκείνον που δόθηκε στην έννοια αυτή με τον κανονισμό 1191/69[24]. Πράγματι, στο άρθρο 2, στοιχείο ε', του κανονισμού 1370/2007 η υποχρέωση παροχής ΥΚΩ ορίζεται ως «η απαίτηση που προσδιορίζεται ή καθορίζεται από μια αρμόδια αρχή, προκειμένου να εξασφαλίζονται δημόσιες υπηρεσίες επιβατικών μεταφορών προς το κοινό συμφέρον, τις οποίες δεν θα αναλάμβανε ένας φορέας που μεριμνά περί των ιδίων εμπορικών συμφερόντων ή τουλάχιστον δεν θα τις αναλάμβανε στην ίδια έκταση ή υπό τις αυτές προϋποθέσεις χωρίς αμοιβή».

43. Εξάλλου, διάφορα έγγραφα της Επιτροπής επιβεβαιώνουν ότι η ανωτέρω αντίληψη είναι αυτή που υπερισχύει γενικώς. Επί παραδείγματι, η Επιτροπή, στο Λευκό Βιβλίο της του 2004 σχετικά με τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας[25], επισημαίνει ότι η έννοια της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ αναφέρεται «σε συγκεκριμένες απαιτήσεις που επιβάλλονται από τις δημόσιες αρχές στον πάροχο της *υπηρεσίας* ώστε να εξασφαλιστεί η επίτευξη ορισμένων στόχων που αφορούν το δημόσιο συμφέρον […]»[26]. Στο έγγραφό της που επιγράφεται «Ένα ποιοτικό πλαίσιο για υπηρεσίες κοινής ωφελείας στην Ευρώπη» και δημοσιεύθηκε το 2011, η Επιτροπή ορίζει την έννοια «υπηρεσίες κοινής ωφελείας» ως «*υπηρεσίες* τις οποίες οι δημόσιες αρχές των κρατών μελών θεωρούν ως κοινωφελείς, και, για τον λόγο αυτό *επιβάλλουν σε αυτές ειδικές υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας*»[27]. Ομοίως, στον «Οδηγό για την εφαρμογή των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις, τις δημόσιες συμβάσεις και την εσωτερική αγορά στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, και ιδίως στις κοινωνικές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος», η Επιτροπή εξηγεί ότι υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ «επιβάλλονται […] με βάση κριτήριο γενικού συμφέροντος που εγγυάται ότι η *υπηρεσία* παρέχεται υπό προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν την εκπλήρωση της αποστολής της»[28].

44. Έσχατον αλλά όχι ύστατον, στο έγγραφο που επιγράφεται «Σημείωμα της ΓΔ Ενέργεια και Μεταφορές σχετικά με τις οδηγίες 2003/54/ΕΚ και 2003/55/ΕΚ περί της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου», το οποίο ρητώς αφορά τον επίμαχο στη διαφορά της κύριας δίκης τομέα, η Επιτροπή αναφέρει, στη σελίδα 2, υπό τον τίτλο «Υπενθύμιση του νομικού ορισμού των

21 Η έννοια της «υπηρεσίας» πρέπει εν προκειμένω να νοηθεί σε μη νομικό πλαίσιο και ως τέτοια αφορά την παροχή υπηρεσίας ή την παράδοση αγαθών υπό ορισμένους όρους και προϋποθέσεις που διαφέρουν από εκείνους που ισχύουν στην αγορά.

22 Βλ., επί παραδείγματι, άρθρο 2, στοιχείο ιε', του κανονισμού 2408/92 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1992, για την πρόσβαση των κοινοτικών αερομεταφορέων σε δρομολόγια ενδοκοινοτικών αεροπορικών γραμμών (ΕΕ 1992 L 240, σ. 8), και άρθρο 2, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 3577/92 του Συμβουλίου, της 7ης Δεκεμβρίου 1992, για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών στις θαλάσσιες μεταφορές στο εσωτερικό των κρατών μελών (θαλάσσιες ενδομεταφορές-καμποτάζ) (ΕΕ 1992, L 364, σ. 7).

23 Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για τις δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 1191/69 και (ΕΟΚ) αριθ. 1107/70 (ΕΕ 2007, L 315, σ. 1).

24 Επιπλέον, ο ορισμός αυτός δεν φαίνεται να εξελίχθηκε μεταγενέστερα. Βλ., επί παραδείγματι, άρθρο 2, παράγραφος 14, του κανονισμού (ΕΕ) 2017/352 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 2017, για τη θέσπιση πλαισίου όσον αφορά την παροχή λιμενικών υπηρεσιών και κοινών κανόνων για τη χρηματοοικονομική διαφάνεια των λιμένων (ΕΕ 2017, L 57, σ. 1).

25 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Λευκό βιβλίο σχετικά με τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, COM(2004) 374 τελικό της 12ης Μαΐου 2004, παράρτημα 1.

26 Η υπογράμμιση δική μου. COM(2004) 374 τελικό της 12ης Μαΐου 2004, σ. 23.

27 Η υπογράμμιση δική μου. COM(2011) 900 τελικό της 20ής Δεκεμβρίου 2011, σ. 3.

28 Η υπογράμμιση δική μου. SWD(2013) 53 τελικό/2 της 29ης Απριλίου 2013, σ 21.

υποχρεώσεων παροχής ΥΚΩ», ότι η έννοια της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ που χρησιμοποιείται στην εν λόγω οδηγία έχει το ίδιο περιεχόμενο με εκείνη που χρησιμοποιείται στο άρθρο 2 του κανονισμού 1191/69 του Συμβουλίου, στο άρθρο 86, παράγραφος 2, ΕΚ (νυν άρθρο 106, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ), καθώς και στη νομολογία του Δικαστηρίου.

45. Μολονότι κανένα από προαναφερθέντα έγγραφα της Επιτροπής δεν αποτελεί νομοθέτημα, εντούτοις μπορεί να σημειωθεί ότι, όταν έγγραφα της Επιτροπής αναφέρουν υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ, αυτό γίνεται πάντοτε για να δηλωθεί η παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή αγαθών [29].

46. Αντιθέτως, όταν το παράγωγο δίκαιο και δικαστικές αποφάσεις αναφέρονται στην ύπαρξη υποχρεώσεων χρηματοδοτήσεως, δεν παρουσιάζουν τις εν λόγω υποχρεώσεις ως υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ, αλλά απεναντίας ως αντιστάθμιση για τη χρηματοδότηση υποχρεώσεων παροχής ΥΚΩ τις οποίες έχουν αναλάβει άλλες επιχειρήσεις [30]. Επί παραδείγματι, κατά το άρθρο 2, στοιχείο ζ', του κανονισμού 1370/2007, νοείται ως «"αποζημίωση για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας": κάθε πλεονέκτημα, ιδίως οικονομικό, που χορηγείται άμεσα ή έμμεσα από αρμόδια αρχή και από δημόσιους πόρους κατά την περίοδο εφαρμογής της υποχρέωσης παροχής δημόσιας υπηρεσίας ή σε σχέση με την περίοδο αυτή». Ομοίως, η απόφαση Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg [31], πόρρω απέχουσα από το να δεχθεί ευρεία ερμηνεία της έννοιας της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ, αναφέρει τις υποχρεώσεις χρηματοδοτήσεως ως μη υπαγόμενες στην κατηγορία των υποχρεώσεων παροχής ΥΚΩ, αλλά αντιθέτως ως αποτελούσες αντιστάθμιση για την υποχρέωση παροχής ΥΚΩ. Από όλα αυτά προκύπτει κατ' ανάγκην εμμέσως ότι μια υποχρέωση παροχής ΥΚΩ απαιτεί από τον σχετικό φορέα να πράξει ή να παράσχει κάτι που ενίοτε αντισταθμίζεται, οπότε υπογραμμίζεται για άλλη μια φορά ότι η απλώς και μόνον υποχρέωση καταβολής μιας χρηματικής επιβαρύνσεως (όπως και αν αυτή περιγράφεται) δεν συνιστά, αυτή καθ' εαυτή, υποχρέωση παροχής ΥΚΩ.

47. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, είναι σαφές ότι, κατά τα κοινώς αποδεκτά βάσει του δικαίου της Ένωσης, η έννοια της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ αναφέρεται σε μέτρα με τα οποία μία ή περισσότερες επιχειρήσεις αναγκάζονται να παρέχουν υπηρεσίες ή να παραδίδουν αγαθά που δεν θα παρείχαν ή δεν θα παρέδιδαν –ή τουλάχιστον δεν θα το είχαν κάνει στην ίδια έκταση ή υπό τις ίδιες προϋποθέσεις– αν αυτό δεν τους είχε επιβληθεί από κράτος μέλος για την επίτευξη ενός σκοπού γενικού οικονομικού συμφέροντος.

48. Οι υποχρεώσεις χρηματοδοτήσεως είναι κάτι διαφορετικό και διακριτό από τις υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ: συνιστούν, μεταξύ άλλων, έναν τρόπο χρηματοδοτήσεως της παροχής οικονομικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος. Δεδομένου ότι οικονομικές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος μπορούν να παρασχεθούν από το ίδιο το κράτος μέλος, μπορεί να υπάρχουν υποχρεώσεις χρηματοδοτήσεως χωρίς να έχει επιβληθεί σε κάποια επιχείρηση μια υποχρέωση παροχής ΥΚΩ ή μπορεί να υπάρχουν υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ που δεν αντισταθμίζονται με υποχρεώσεις χρηματοδοτήσεως.

49. Όσον αφορά το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, ούτε το γράμμα ούτε ο σκοπός ούτε και το περιεχόμενο της εν λόγω διατάξεως στηρίζουν την άποψη ότι οι όροι «υποχρέωση παροχής ΥΚΩ» και «υποχρέωση χρηματοδοτήσεως» έχουν βάσει της εν λόγω διατάξεως διαφορετική έννοια από αυτήν που έχουν βάσει του λοιπού δικαίου της Ένωσης.

29 Βλ., επί παραδείγματι, άρθρο 1, παράγραφος 18, της οδηγίας 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ 2001, L 311, σ. 67), ή άρθρο 16 του κανονισμού (ΕΚ) 1008/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Σεπτεμβρίου 2008, σχετικά με κοινούς κανόνες εκμετάλλευσης των αεροπορικών γραμμών στην Κοινότητα (ΕΕ 2008, L 293, σ. 3).

30 Αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 2001, Ferring (C-53/00, EU:C:2001:627, σκέψη 26)· της 7ης Μαΐου 2009, Antrop κ.λπ. (C-504/07, EU:C:2009:290, σκέψη 20), και, στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, της 17ης Ιουλίου 2008, Essent Netwerk Noord κ.λπ. (C-206/06, EU:C:2008:413, σκέψεις 80 και 86).

31 Απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003 (C-280/00, EU:C:2003:415, σκέψεις 87 επ.).

50. Όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 2, η διάταξη αυτή ρητώς παραπέμπει στο άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 106 ΣΛΕΕ), πράγμα το οποίο δείχνει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν θέλησε να απομακρυνθεί από την έννοια που δίνεται συνήθως στην υποχρέωση παροχής ΥΚΩ βάσει του δικαίου της Ένωσης.

51. Όσον αφορά τους σκοπούς, από την αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας δύναται να συναχθεί ότι η οδηγία αυτή αποσκοπεί στην πραγμάτωση μιας πλήρως ανοικτής και ανταγωνιστικής εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας στην οποία όλοι οι καταναλωτές έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τον προμηθευτή τους και στην οποία όλοι οι προμηθευτές έχουν τη δυνατότητα να προμηθεύουν ελεύθερα τα προϊόντα τους. Ωστόσο, σε αντίθεση με τις υποχρεώσεις παροχής συγκεκριμένης υπηρεσίας ή παραδόσεως συγκεκριμένων αγαθών, εκ προοιμίου οι υποχρεώσεις χρηματοδοτήσεως δεν μπορούν να θίξουν ένα τέτοιο σκοπό, και ακόμη και αν όντως τον θίγουν, τουλάχιστον είναι πιθανόν ότι θα το κάνουν σε πολύ μικρότερη έκταση.

52. Επιπλέον, η αιτιολογική σκέψη 50 της οδηγίας 2009/72 αναφέρει ότι η εν λόγω οδηγία έχει ως σκοπό «[ο]ι απαιτήσεις δημόσιας υπηρεσίας […] και τα κοινά ελάχιστα πρότυπα που αυτές συνεπάγονται […] [να διασφαλίσουν] ότι όλοι οι καταναλωτές […] έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τον ανταγωνισμό και τις δικαιότερες τιμές», καθώς και «[ο]ι πολίτες της Ένωσης και, όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο από τα κράτη μέλη, οι μικρές επιχειρήσεις θα πρέπει να μπορούν να απολαμβάνουν υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας, ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια εφοδιασμού και τις εύλογες τιμές […]». Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι μια υποχρέωση παροχής ΥΚΩ, κατά την έννοια της οδηγίας 2009/72, αποτελεί υποχρέωση που είναι ικανή να δημιουργήσει κοινά ελάχιστα πρότυπα και που παρέχει σε απροσδιόριστη ομάδα προσώπων, έστω και αν αυτά δεν είναι κατ' ανάγκην τελικοί καταναλωτές, τη δυνατότητα να επωφεληθούν. Αντιθέτως, οι υποχρεώσεις χρηματοδοτήσεως δεν δημιουργούν κοινά ελάχιστα πρότυπα και επιπλέον παρέχουν συνδρομή σε προσδιορισμένη ομάδα δικαιούχων, ήτοι είτε στα κράτη μέλη, όταν αποφασίζουν να παράσχουν τα ίδια την επίμαχη υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος, είτε στις επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με την παροχή της υπηρεσίας αυτής.

53. Όσον αφορά το περιεχόμενο, επισημαίνεται ότι το άρθρο 3 της οδηγίας 2009/72 επιγράφεται «Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία του πελάτη». Επίσης το γεγονός ότι η οδηγία 2009/72 αφορά τις υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ καθώς και τους καταναλωτές ενισχύει την παραδοχή ότι οι υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ αποτελούν υποχρεώσεις παροχής συγκεκριμένων αγαθών ή υπηρεσιών, κατά κύριο λόγο, στους καταναλωτές.

54. Σημειώνω επίσης ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 6, της οδηγίας 2009/72, «[ό]ταν παρέχεται οικονομική αντιστάθμιση, άλλες μορφές αντιστάθμισης και αποκλειστικά δικαιώματα τα οποία παραχωρεί ένα κράτος μέλος για *την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των παραγράφων 2 και 3*, τούτο γίνεται χωρίς διακρίσεις και με διαφάνεια» [32]. Τούτο αποδεικνύει ότι μια υποχρέωση χρηματοδοτήσεως δεν συνιστά αυτή καθ' εαυτή υποχρέωση παροχής ΥΚΩ, αλλά αντιθέτως αποσκοπεί στην παροχή αντισταθμίσεως στις επιχειρήσεις που οφείλουν να εκπληρώσουν υποχρέωση παροχής ΥΚΩ.

55. Τέλος, στο πλαίσιο των συγκεκριμένων περιστάσεων της υποθέσεως της κύριας δίκης, εφιστώ την προσοχή στο γεγονός ότι η οδηγία 2009/72 εκδόθηκε με βάση μόνο το άρθρο 95 ΕΚ (νυν άρθρο 114 ΣΛΕΕ), η παράγραφος 2 του οποίου ορίζει ότι το άρθρο αυτό δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη θέσπιση φορολογικών μέτρων της Ένωσης. Δεδομένου ότι οι υποχρεώσεις χρηματοδοτήσεως, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι οποίες επιβάλλονται από

32 Η υπογράμμιση δική μου.

κράτος μέλος για την κάλυψη δημοσίων εξόδων και χωρίς οποιοδήποτε άμεσο κέρδος για την ενδιαφερόμενη επιχείρηση, αποτελούν φορολογικά μέτρα κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης, η οδηγία 2009/72 πρέπει να ερμηνεύεται, πλην ειδικών καταστάσεων, υπό την έννοια ότι δεν αφορά τέτοιες υποχρεώσεις[33].

56. Αν γινόταν δεκτό ότι η έννοια της υποχρεώσεως παροχής ΥΚΩ περιλαμβάνει μια τέτοια υποχρέωση, αυτό όντως θα σήμαινε ότι όλα τα φορολογικά μέτρα ή οι κρατικές ενισχύσεις θα έπρεπε και αυτά να αναλύονται στο πλαίσιο του άρθρου 3, παράγραφος 2, πράγμα το οποίο σαφώς δεν είναι ο σκοπός της διατάξεως αυτής.

57. Κατόπιν των ανωτέρω εκτιμήσεων, φρονώ ότι, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, η υποχρέωση παροχής ΥΚΩ πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια που δίνεται συνήθως στον εν λόγω όρο από το δίκαιο της Ένωσης, ήτοι ότι πρόκειται για υποχρέωση μιας επιχειρήσεως να παρέχει συγκεκριμένη υπηρεσία (ή αγαθό) υπό συγκεκριμένους όρους (τιμή, ποσότητα, ποιότητα, συνέχεια της παροχής της υπηρεσίας κ.λπ.) την οποία η εν λόγω επιχείρηση δεν θα είχε αναλάβει αν δεν ήταν υποχρεωμένη από την εθνική νομοθεσία να το πράξει ώστε να διασφαλίζεται μια υπηρεσία γενικού οικονομικού συμφέροντος. Επομένως, οι υποχρεώσεις παροχής ΥΚΩ αποτελούν απλώς έναν τρόπο ρυθμίσεως των οικονομικών δραστηριοτήτων χάριν του γενικού συμφέροντος και μια μέθοδο ορισμού τρίτων για την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών[34].

58. Το συμπέρασμα αυτό συνάδει πλήρως με τις υπάρχουσες αποφάσεις του Δικαστηρίου που αφορούν το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72. Πράγματι, στην απόφαση Renerga[35], το Δικαστήριο συνήγαγε ότι επιχείρηση δεν είχε υποχρέωση παροχής δημόσιας υπηρεσίας από το γεγονός ότι η επίμαχη εθνική νομοθεσία δεν είχε αναθέσει στην εν λόγω επιχείρηση επιτακτική υποχρέωση παραγωγής και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Στην απόφαση Achema κ.λπ.[36], για να καθορισθεί αν κάποιες επιδοτήσεις πρέπει να θεωρηθούν αντιστάθμιση για υπηρεσίες που παρασχέθηκαν από τις δικαιούχους εταιρίες για την εκπλήρωση υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, το Δικαστήριο εξέτασε, μεταξύ άλλων στοιχείων, αν οι εν λόγω επιδοτήσεις αφορούσαν την παροχή υπηρεσιών που θα παρέχονταν σε τελικούς καταναλωτές ή σε φορείς στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας.

59. Επομένως, συμμερίζομαι πλήρως την άποψη της Επιτροπής ότι, για να χαρακτηρισθεί κάποιο μέτρο ως υποχρέωση παροχής ΥΚΩ, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, δεν αρκεί το μέτρο αυτό να έχει επιβληθεί σε μία ή περισσότερες επιχειρήσεις προκειμένου να τις αναγκάσει να τηρήσουν ορισμένη συμπεριφορά που είναι αναγκαία για να επιτευχθεί ο σκοπός παροχής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος, αλλά επίσης πρέπει το εν λόγω μέτρο να αναγκάζει τις επιχειρήσεις αυτές να παρέχουν συγκεκριμένη υπηρεσία ή να προμηθεύουν συγκεκριμένο αγαθό υπό όρους και προϋποθέσεις που δεν αποτελούν κοινή πρακτική στην οικεία αγορά.

33 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Hogan στην υπόθεση UNESA κ.λπ. (C-105/18 έως C-113/18, EU:C:2019:395, σημείο 35). Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση στην υπό κρίση υπόθεση, ο εκπρόσωπος της Ισπανικής Κυβερνήσεως ανέφερε ότι, κατά την εθνική νομοθεσία, η επίμαχη υποχρέωση χρηματοδοτήσεως συνιστά εκπλήρωση μιας περιουσιακού χαρακτήρα υποχρεώσεως δημοσίου δικαίου βάσει του άρθρου 31 του ισπανικού Συντάγματος και, ως τέτοια, έχει φορολογικό χαρακτήρα. Υπενθυμίζεται όμως ότι η φύση μιας επιβαρύνσεως, ενός φόρου, ενός τέλους ή μιας εισφοράς πρέπει να καθορίζεται από το Δικαστήριο, βάσει του δικαίου της Ένωσης, αναλόγως των αντικειμενικών χαρακτηριστικών της φορολογήσεως, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού τους από το εθνικό δίκαιο. Βλ. απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2017, IRCCS – Fondazione Santa Lucia (C-189/15, EU:C:2017:17, σκέψη 29).

34 Ο άλλος τρόπος ορισμού τρίτων είναι η σύναψη συμβάσεως δημόσιας υπηρεσίας. Η σύμβαση δημόσιας υπηρεσίας μπορεί να έχει ως αντικείμενο υποχρέωση παροχής ΥΚΩ. Πρβλ. απόφαση της 10ης Μαΐου 2005, Ιταλία κατά Επιτροπής (C-400/99, EU:C:2005:275, σκέψη 65). Ωστόσο, η τεχνική που χρησιμοποιείται είναι εντελώς διαφορετική.

35 Απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018 (C-238/17, EU:C:2018:905, σκέψη 26).

36 Απόφαση της 15ης Μαΐου 2019 (C-706/17, EU:C:2019:407, σκέψη 112).

60. Κατά συνέπεια, υποχρέωση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, να χρηματοδοτηθεί πρόγραμμα δράσεως για να προωθηθούν μέτρα ενεργειακής εξοικονομήσεως και αποδοτικότητας[37] δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά υποχρέωση παροχής ΥΚΩ κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, ακόμη και αν τα μέτρα τα οποία αφορά η χρηματοδότηση αποσκοπούν στην παροχή υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος. Τούτο δεν σημαίνει ότι ουδεμία από τις επίμαχες οικονομικές υποχρεώσεις –οι οποίες, τουλάχιστον όσον αφορά ορισμένες πτυχές, προκύπτει ότι έχουν τη φύση ειδικού φόρου επιβαλλόμενου σε συγκεκριμένη επιχείρηση ηλεκτρικής ενέργειας– είναι πιθανόν να εμπίπτει σε άλλους κανόνες του δικαίου της Ένωσης, αλλά σημαίνει απλώς ότι δεν εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, το οποίο είναι το ερώτημα που υποβλήθηκε από το αιτούν δικαστήριο.

61. Κατά συνέπεια, προτείνω να δοθεί στο πρώτο ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54 και το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72 δεν πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η υποχρέωση χρηματοδοτήσεως των διαφόρων μέτρων ενός σχεδίου δράσεως, όπως εκείνο το οποίο αφορά η τρίτη συμπληρωματική διάταξη του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010, συνιστά «υποχρέωση παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας» κατά την έννοια των διατάξεων αυτών.

62. Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

V. Πρόταση

63. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω εκτιμήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα του Audiencia Nacional (κεντρικού δικαστηρίου, Ισπανία) την ακόλουθη απάντηση:

Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/54/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την κατάργηση της οδηγίας 96/92/ΕΚ, και το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενεργείας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ, δεν πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η υποχρέωση χρηματοδοτήσεως των διαφόρων μέτρων ενός σχεδίου δράσεως όπως εκείνο στο οποίο αφορά η τρίτη συμπληρωματική διάταξη του Real Decreto-ley 14/2010, de 23 de diciembre, por el que se establecen medidas urgentes para la corrección del déficit tarifario del sector eléctrico (βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 14/2010, της 23ης Δεκεμβρίου, περί θεσπίσεως επειγόντων μέτρων για τη διόρθωση του τιμολογιακού ελλείμματος στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας), συνιστά «υποχρέωση παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας» κατά την έννοια των διατάξεων αυτών.

37 Συναφώς, ο σκοπός του σχεδίου δράσεως δεν πρέπει να συγχέεται με αυτόν της τρίτης συμπληρωματικής διατάξεως, η οποία αφορά μόνον την απόφαση να καταστεί η χρηματοδότηση του εν λόγω σχεδίου ευθύνη των εταιριών.